

omenili v zvezi z delom tekoče vode. Pravimo, da sta na takih mestih preperevanje pa denudacija (odplakovanje) silno aktivna. Posledica te aktivnosti je oblikovanje vse strmejše partije v pobočju — prave prepadne strmali.

Sedaj nam bo marsikaj jasno. Priroda ne deluje samo s kruto mehanično silo, kadar modelira in preoblači naš stari planet. Ona ume pri tem poslu uporabljati tudi elegantna sredstva, tako fina, da bi jih moglo zaznati samo oko, skrito za zaveso tisočletja in stotisočletja trajajočih obdobij. V primeri bi rekli, da ji metla služi prav tako dobro pa enako učinkovito kot kramp. Zgornji deli dolin in krnice so dobili zaradi označenih procesov prav takšen venec prepadnih strmali, kakršnega zasledimo v U dolinah, kjer je stružila in rušila mogočna sila gibajočih se ledenih gmot. Razlika je v glavnem tista, ki smo jo že naglasili. Med tem ko so v prvem primeru prepadne strmali še sveže in se lepo odražajo od ostalega pobočja, so v drugem primeru že senilne, komaj opazne. Še dolgo potem, ko so se umaknili zadnji veliki ledeniki iz našega gorskega sveta, se je po kontah in zatrepih dolgo mudil sneg v malih ledenikih, podobno kot so se na posebno zaščitениh mestih ohranila večna snežišča še do današnjih dni. Ob njih se modeliranje prepadnih strmali vrši naprej. Tako modeliranje se vrši tudi na vrhu in na straneh naših malih ledenikov pod Triglavom ter Skuto. Ne vemo z gotovostjo, ali se to oblikovanje bliža koncu ali pa je priroda samo na kratkem oddihu, po preteku katerega bo s svežimi silami posegla po gorskih velikanih in globelih, ki jih razdvajajo.

Rado Kočevar:

Herletova smer v severni steni Ojstrice

Vzhodna skupina Savinjskih Alp je bila doslej v alpinističnem oziru malo znana. Za ta predel je veljalo mnenje, da tu ni markantnih sten. Tako se je desetletja delala krivica Savinjskim Alpam. Za primer naj navedem besebe znane plezalke Mire Marko Debelakove, ki je leta 1927. objavila v Planinskem vestniku članek pod naslovom „Severozahodna stena Ojstrice (2349 m).“ Tu piše, da si je hotela ogledati zloglasno severno steno Ojstrice in da se plezalci, ki plezajo to steno, izognejo pusti poti na Škarje; težave v steni pa da so iste kakor v gruščastem severozapadnem pobočju Prisojnika. Obenem so hoteli nekateri plezalci s preplezanjem smeri v tisočmeterskih gruščih obrniti pozornost nase. To nazadnjaško, lokalnopatriotično gledanje je desetletja občutno oviralo razvoj plezalne alpinistike v Savinjskih Alpah.

Glavna baza za vse ture v Vzhodnih Savinjskih Alpah je kočna na Korošici. Od tu ni daleč do severne stene Ojstrice, Velikega Vrha, Poljskih Devic in Križevnika, blizu so Dedec, Vršiči in Rzenik.

Prvi alpinisti v tem gorovju so bili Nemci, in sicer Greenitz, Arbeiter in Weitzenbock, preplezali so severovzhodni greben Ojstrice. Pozneje je Klodwig Tschada preplezal severovzhodno stran iste stene, za njim so plezali še Diehl, Gračner, Kopinšek in drugi. Severna stena

Ojstrice je dobila svoj prvi obisk leta 1930 (Boris Režek in Vinko Modec), zatem so jo v novi varijanti preplezali še Avstrijci in v novi smeri France Ogrin in Igor Omerza. Nato do Herletovega poskusa ni bilo plezalcev. Stene nad Robanovim kotom je le delno obdelal France Herle v zadnjih letih pred vojno. Za severno in severozapadno steno Rzenika je trajala ostra borba celih dvajset let, a se je posrečilo izpeljati v njej le tri smeri.

V teh stenah sem plezal skoraj vse poletje 1949. Večinoma s tovariši iz Celja. Ponovili smo večino že izvedenih smeri, poleg tega pa izvedli tudi nove. S preplezanjem severnega raza Dedca smo vendarle enkrat prišli do ture, ki se lahko v celoti označi za skrajno težavno. V naslednjem prinašam opise posameznih plezalnih vzponov.

I. Smer: Herle - Veršnik v severni steni Ojstrice (2349 m).

Bilo je v soboto, 6. avgusta. Zjutraj sem se vrnil preko morja iz Hercegovskih hribov. Bili smo štirinajst dni v tropski vročini tamkajšnjega krša. Štirinajst neprespanih noči in ne vem še kaj je vplivalo name, da sem v avtomobilu kar spal. Nekam živahnejši so mi bili koraki, ko sem jo ubiral po dolini Bele na Presedljaj. Tu na sedlu pa kakor da sem prišel na drug svet. Mrzla in sveža sapa domačih hribov mi je spešila korake. Za trenutek sem se spomnil zatrepa doline Dive Grabovice pod Velikim Kukom. Skala je bila tam tako vroča, da je nisi mogel prijeti, nikjer nobene vode, kakor v „dolini smrti“.

France Herle in Gustl Veršnik sta 11. in 12. avgusta 1941 preplezala novo smer v severni steni Ojstrice. Smer se giblje preko izrazitih navpičnih plošč v levem delu stene. Mnogo sta poskušala, preden sta uspela. Prvič je bil Herle v steni že leta 1939. Pri enem izmed naslednjih poskusov je padel Veršnik, a je obvisel na vrvi. Franceta Herleta so poznali alpinisti v Savinjskih Alpah. V zadnjih letih pred vojno je preplezal novo smer v severni steni Poljskih Devic in v Velikem vrhu nad Robanovim kotom. Plezal je v stenah nad Okrešljem in Logarsko dolino. Zelo pomembna je, njegova tretja ponovitev smeri Režek - Modec v severni steni Štajerske Rinke, ki jo je z Veršnikom opravil v šestih urah. Njegov najtežji plezalni vzpon je v zahodni steni Raduhe: izjavil se je, da ponovitve te smeri ne bi tvegala. Med vojno je bil aktivni organizator partizanskega pokreta v Zgornji Savinjski dolini. Bil je znan smučar in borec. Uspešno je vodil partizane v gorah, ki jih je dobro poznal. Leta 1944 je odjeknila v Solčavskih hribih žalostna vest. France Herle je padel v borbi na Ljubelju, na pragu tistega dela slovenske zemlje, ki je bil nedavno tako sramotno prodan. Tudi njegov tovariš Veršnik je padel junaške smrti. Okupator je njuno rodno vas Solčavo požgal, tako da je za njima ostalo malo sledi.

Že dvakrat sva bila z Debeljakom pri vstopu, a obakrat nama višje sile niso dovolile ponoviti vzpona. Prvič sva tam bila lani v začetku septembra. V dežju smo sestopili po Kopinškovi poti v Škrbino. Nato smo preplezali smer Režek - Modec v severni steni Skarij, kjer nas je do-dobra namočilo. Drugič smo bili pod steno letos 14. julija. Že ponoči je bila po gorah silna nevihta s točo. Drugi dan je bilo malo bolje, a za

plezanje neprimerno. Nosili smo vrvi in kline preko Škarij in Kopinškove poti samo na sveži zrak. Tisti dan dopoldne smo nato plezali v zahodni steni Dedca.

Za nedeljo, 7. avgusta, je vreme kazalo odlično. „Jutri pa bo, kar bo!“ sem dejal tovarišu, ki je prišel pozno ponoči na Korošico. Dolgo naju je že stena vlekla za nos. Spala sva tisto noč do štirih zjutraj. Debeljak mi je povedal, da bosta isti dan plezala Arnšek in Kokošinek smer Ogrin - Omerza in da spita na Klemenškovi planini, eno uro od vstopa.

V poldrugi uri sva preko Škarij (2240 m) dosegla trikotno snežišče pri vstopu. Nad seboj sva zaslišala udarce kladiva in glasove. Arnšek in Kokošinek sta vstopila kako uro pred nama in bila okrog 150 m visoko. Na udobni polici nad snegom sva se navezala. Imela sva dvojno vrv, v začetku sva plezala na enojni, štiridesetmeterski. Postavila sva še možica, nato sva prisluhnila. Zaslišala sva zvok partizanske pesmi. Globoko doli pod nama v Logarski dolini je bila spominska svečanost; ljudje iz Zgornje Savinjske doline so se spominjali v domovinski vojni padlih tovarišev.

Prvih 120 metrov se je Herle držal smeri Ogrina in Omerze. Smer nato zavije po krušljivi polici na levo. Tu sva našla možica in spravila vanj svoja podpisa. Nekaj metrov odtod na levi je prvo težje mesto. Preko previsnega praga se je treba potegniti v plitev žlebič. Tu nama je šlo delo hitro od rok. Dva klina sta bila v razpokah. Debeljak jih je izpulil kar z roko.

Smer zavije sedaj po lažjem svetu nekoliko na levo. Tu sva napredovala hitro, brez težav. Arnšek in Kokošinek sta bila ravno na oni veliki terasi v prvi tretjini stene. Pozdravili smo se, nakar sta izginila za robom. Sedaj sva plezala na desno mimo značilnih votlin. Razen enega praga ni posebnih težav. V pragu sva pustila klin in v votlini možica. Na desni od votlin je kamin prekinjen z majhno teraso; nad teraso je curljala voda v žlebičku. Nad njim se je dvigala streha velike votline. Tu sta bivakirala prva plezalca. Prostor za spanje je nadvse udoben. Za podlago je fin droben pesek. Res, imenitno mesto za bivač! Do tu sva plezala slabi dve uri. Ura je bila devet.

Z zelenih vesin Grofičke so se oglašali ljudje. Krasne planike so rasle v okolici. Vreme je bilo mirno in jasno, le nad skalnatim zidom Raduhe je visel kopast oblak. Tišino je prekinjala le glasba in vzkliki veselih ljudi v Logarski dolini. Tiho je bilo v Rinkah, tem veličastnem zidu Savinjskih Alp. Nekoč je bilo tam živo! Nekdanji center alpinizma Savinjskih Alp je danes osamljen. Devet let je tega, kar je Jaka zapustil kočo na Okrešlju. Devet let ni več alpinistov, ki so tako radi hodili tod. Le pogled od časa do časa še zaide tja.

Preden sva nadaljevala, sva zgradila možica in spravila podpise v zarjavelo konzervo prvih plezalcev. Iz votline se gre na desno po navzven vodeči polici. Nato sva zavila po robu navzgor. Tu je položaj tako izpostavljen, da vidiš pod seboj naravnost v grušč. Plezala sva še za dolžino vrvi naprej, kar vzklikne Debeljak: „Pej, klini, kakor v Zinni.“ Začudeno sem pogledal navzgor; v navpični plošči je sedel zarjavel klin, kakih 15 m nad menoj. Plezal sem po polici še kakih

15 m dalje in se utaboril na krasnem orlovskem stojišču. Tovariš je priplezal do mene. Nato sva pregledala položaj. Polica, po kateri sva priplezala iz votline, se je strmo lomila na v nasprotno stran v Ogrinovi smeri. Nad stojiščem so se bočile 90 in več stopinj naklonjene plošče. Proti levi preseka ploščo nekakšna poklina. Tu sva zapazila lestvico klinov. Vrsta je bila na tovarišu, ki je takoj vstopil v plati. Še pod prvim klinom je naletel na luknjo, ki sta jo izvrtala prva plezalca. Vpel je vrv v prvi klin, se prijel z desno roko za dober oprijem in se na njem potegnil navzgor. Dosegel je dva klina, ki sta tičala v skupni luknji, izvrtani od prvih plezalcev. Tu je vpel Nylon vrv. Nad glavo je imel še en klin. Da je prišel na nakazano poličko, je moral tovariš zabiti še en klin in to na desni. Sedaj je prečil na levo do dveh klinov, ki sta tičala skupaj v izvrtani luknji. Kmalu je izginil za robom.

Tovariša v Ogrinovi steni sta ravno prečila v znano veliko votlino. V Logarski dolini pa so neumorno igrali in prepevali partizanske pesmi. Končno sem moral naprej. Prečnica je dolga 30 metrov, približno toliko kakor znana Comicijeva prečka v severovzhodnem razu Jalovca, le da je neprimerno lepša in težavnejša. Izpostavljenost je silovita. Če bi tu vrgel kamen, bi padel v prostem padcu naravnost v vstopno snežišče. Zanimiv je konec prečnic, kjer se je treba brez vsakih stopov na malem prijemu potegniti navzgor.

Stojišče na oknu je imenitno, menda najlepše in najboljše stojišče v težkih smereh naših Alp: Tri metre veliko korito, zagvozdено s skalo. Stojišče in prečnica sta navdušili tudi poznejše plezalce. Tu sva se vsedla kakor na vseh dobrih stojiščih in opazovala lepo pokrajino.

Kako težavno, nadčloveško delo sta opravila Herle in Vršnik, se z besedami ne da povedati. Kako je vrtal luknje na mestih, kjer komaj sam vzdržiš ravnotežje, tudi ne vem. Vse to bo razumel le tisti, ki je kaj podobnega doživel. Danes je lahko dvigati se preko vseh klinov, danes veš, da je na koncu dobro stojišče, ki ga par metrov prej ne vidiš.

Smer je sedaj vedla vodoravno na levo. S stojišča sem prestopil na levo v ploščo z dobrimi oprijemi, nato sem se spustil nekoliko navzdol in se utaboril na udobni polici. Izpostavljenost je silna v teh metrih. Debeljak je prestopil navzdol in se po gladki plošči povzpел navzgor na mesto, kjer je zabil klin. Nato je plezal na levo po navpični plošči navzgor in kakih deset metrov višje zopet zabil klin. Ta raztežaj kakor prejšnja dva sta za moj okus med najlepšimi mesti v naših Alpah. Strmina in izpostavljenost silna, skala pa kakor iz betona. Klin z obročkom na stojišču kakor tudi naslednja dva sva pustila v steni.

Plezal sem po ploščah dalje. Svet se tu nekoliko poleže, vendar je potrebna še precejšnja pazljivost, ker plezaš prosto brez klina. Preplezala sva še strmo poklino in kmalu vstopila v globok, vlažen kamin. Še prečnica na desno in zagazila sva v grušč pod Kopinškovo potjo. Stene je bilo konec.

Tura, ki sva si jo tako želela in tako dolgo čakala nanjo, je bila končana. Vesele volje sva sedela na grebenu med severno in vzhodno steno. Napravila sva tisto, kar ni bilo dano prvopristopnikoma: prikazala sva smer in njeno vrednost današnjim plezalcem. Kosti Herleta

trohne na krivični meji, njegove krepke roke ni več v skalah nad Solčavo, a ostali so zarjaveli klini, nepozaben spomin na odličnega plezalca in človeka.

Po Kopinškovi poti sva sestopila v Logarsko dolino. Na Klemenčjih jamah pod steno sva se ozrla navzgor, v steno, ki je v tišini samevala nad nama. V dobi dvajset let je steno obiskala le ena naveza. Dvajset let so samevale navpične plošče severne stene.

Tisti hip sva začutila, da bova še dostikrat prišla v ta svet.

Dr. Joža Mahnič

Po Gregorčičevih stopinjah

Za seboj sem imel strmi breg nad Kamnim in avtobus me je že tudi zgodaj zjutraj odpeljal iz Bovca. Možakar, ki je na vrsenskih senožetih kosil v rosi lesketajočo se travo, me je napotil poizvedovat za toplim zajtrkom v prvo hišo ob levem kolovozu. Vrsenci so bili oddali domala vso živino v planino, pri tej hiši pa da sta ostali dve kravi, tako da bom prav lahko dobil mleko. V veži je na nizki stolici čepela v črno opravljena in s prav takšno ruto pokrita starka in lupila krompir, ki ga bo na ognjišču popekla družini za malico. Na moj pozdrav si je z dlanjo segla preko motnih oči, da bi bolje videla. Gostoljubno me je povedla v kuhinjo in mi ponudila stol ob mizi, sama pa si je dala opraviti okrog značilnega goriškega ognjišča z nekakim nébesom za posodje pod stropom in klopmi ob straneh, na katerih se ob zimskih večerih prijetno pleto domači pogovori. Na žerjavi je zapokalo suho smrekovo dračje, narasli plameni so hlastno lizali dno črne koze, mleko je kmalu zavrelo. Starka ga je prinesla na mizo v okrogli beli skodeli, pristavila pa ji je še zajetno rjavkasto skledo na lepe, enake kose razrezane polente.

Ko je zvedela, da sem prišel obiskat Gregorčičeve kraje in se zanimam za pesnika, se je mahoma razživila. Prisedla je k mizi in mi razodela, da je „gospoda Šimna“ dobro poznala, saj ji je bil pravi stric. Toda tedaj je bila mlado dekle, zdaj ji je pa že pet in sedemdeset let, vid ji je že skoraj popolnoma odpovedal in sneg ji je pobelil lase. Tako sem se čisto slučajno srečal s pesnikovo nečakinjo Marijo Gregorčič, poročeno Skočir.

Hotel sem izkoristiti redko priliko in sem jo poprosil, naj bi mi obudila nekaj svojih spominov nanj. Njen glas je prijetno poln, kajti žena je kljub letom še vedno postavna in krepka, njena govorica je umirjena, premišljena, neredko tudi prirodno modra in duhovita, jezik kobariškorovertarsko narečje, ki pa je vendarle močno blizu lepi knjižni slovenščini. Ob njenih besedah je med nama za nekaj trenutkov oživila podoba „goriškega slavčka“.

„Ben ja, zdravja so bili vedno rahlega. Ko so bili za kaplana v Kobaridu, smo jim morali vsak dan z doma nositi siratke; jim je že morala hasniti, da so jo tako zvesto pili. Kasneje so bili malo gorši. V